Maa- ja metsätalousvaliokunta 6.11.2018

Pääjohtaja Arvo Kokkonen (Maanmittauslaitos), ylijohtaja Pentti Lähteenoja (maa- ja metsätalousministeriö)

Paikkatietopoliittinen selonteko lyhyesti

Miksi?

Kaikki tieto jonka yhtenä ominaisuutena on sijainti, on paikkatietoa. Suurin osa tiedoista koskee asioita tai ilmiöitä, jotka sijaitsevat jossain: Aasiassa, Suomessa tai vaikkapa Eduskuntatalossa. Tiedolla johtamisessa ja erilaisten toimintojen ohjaamisessa paikkatiedoilla on paljon suurempi potentiaali kuin mitä nyt hyödynnetään. Siksi Valtioneuvoston selonteko on aiheellinen kuten myös yleinen Tekoäly- ja tietopoliittinen selonteko.

Selonteolla ohjataan julkishallintoa yhteistoimintaan keskenään ja muiden tahojen kanssa sekä prosesseissa syntyvien paikkatietojen yhteentoimivuuden, käytettävyyden ja saatavuuden parantamiseen. Tuo auttaa sekä julkishallintoa että yrityksiä, yhteisöjä ja kansalaisia - koko yhteiskuntaa. Julkishallinnon ja yritysten paikkatietojen hyödyntäminen ja toiminnan tehokkuus lisääntyvät, uuden liiketoiminnan kehittäminen helpottuu, päällekkäinen työ vähentyy ja kansalaisille kyetään tuottamaan parempia palveluita.

Selontekoprosessi

Selonteon taustatyö alkoi MMM:ssä vuoden 2016 syyskuussa ja virallisesti selonteko käynnistyi vuoden 2017 tammikuussa. Alusta lähtien oli selvää, että monipuolisesti yhteiskuntaan ulottuvassa selontekotyössä tarvitaan laajaa sidosryhmätyötä. Tilattiin kolme selvitystä hankkimaan tietoja siitä, miten julkishallinnon, yrityssektorin sekä tutkimus- ja koulutussektorin näkemysten mukaan paikkatietotoiminnot pitäisi järjestää, jotta ne palvelisivat yhteiskuntaa mahdollisimman tehokkaasti. Neljännen selvityksen tehtävänä oli tuottaa näkemys siitä miten tekninen kehitys vaikuttaa lähivuosina paikkatietotoimintoihin. Selvityksillä hankittiin lisäksi näkemykset siitä minkälainen rooli julkishallinnolla pitäisi parhaimmillaan olla paikkatietotoiminnoissa.

Selvitykset tilattiin siten, että pääosa tiedonhankinnasta tuli tapahtua ”kasvokkain”, siis työpajoissa, tapaamisissa tai seminaareissa. Noiden lisäksi sidosryhmille järjestettiin kolme yleisseminaaria. Sekä yleisseminaareihin että selvitysten tiedonhankintatilaisuuksiin osallistui kaikkiaan noin 600 asiantuntijaa.

Selontekoa työstettiin pitkälti teetettyjen selvitysten sekä muiden sidostyhmätapaamisten ja taustaselvitysten perusteella. Alkuperäinen selonteon valmistumisaikataulu (vuoden 2017 lopussa) ei erilaisten aikatauluongelmien vuoksi pitänyt. Tämä osoittautui lopulta selonteon sisällön kannalta hyväksi, sillä selonteon loppukiri kuluvan vuoden kevättalvella muokkasi sen selkeästi aikaisempaa paremmaksi.

Selonteon pituutta, rakennetta ja painotuksia muokattiin sekä selonteon Strategisen ohjausryhmän, että myös hallituksen strategiaistunnon ohjeistuksien mukaan. Viime vuoden lopulla alkoi yleisen turvallisuusympäristön muutos näkyä selkeästi sidosryhmiltä ja erityisesti turvallisuusviranomaisilta eri yhteyksissä saaduissa palautteissa. Alettiin painottaa voimakkaasti yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ja henkilötietojen suojan merkitystä selonteossa. Nämä painotukset huomioitiin toukokuussa valmistuneessa selonteossa.

Paikkatietopoliittisen selonteon toimenpideohjelma

Selonteossa päädyttiin seitsemään toimenpiteeseen joiden avulla selonteon visiota ”Suomessa on maailman innovatiivisin ja turvallisin paikkatiedon ekosysteemi” alettaisiin tavoitella.

Toimenpiteet ovat:

- Varmistetaan laadukkaat osoitetiedot
- Tarjotaan tarkka paikannus kaikkien käyttöön
- Tehdään turvallisuusviranomaisille yhteinen paikkatietoalusta
- Kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä
- Tehostetaan yhteistyötä uudella yhteistyöelimellä
- Lisätään osaamista ja tietämystä paikkatiedoista
- Uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi

On selvää, että myös selonteon toimenpideohjelma pitää selonteon tapaan toteuttaa laajassa sidosryhmäyhteistyössä julkishallinnon, yritysten, koulutus- ja tutkimussektorin ja muiden yhteisöjen kanssa. Kuntien ja valtionhallinnon yhteistyön kehittäminen on tärkeää toimenpiteiden toteuttamisen mahdollistajana. Se on edellytys kuntien yksityiskohtaisten paikkatietojen (esimerkiksi osoitetiedot ja tarkat taajamien paikkatiedot) saamiseksi laajamittaisesti ja yhteentoimivina hyödynnettäviksi koko maan tasolla. Tätä kehitystä on syytä tukea lainsäädännön kehittämisellä.

Selonteon toimenpiteet on siis ajateltu toteutettaviksi toimenpideohjelmassa. Sen hankesuunnitelman luonnoksessa toimenpiteet ovat projekteja. Luonnoksessa on projekteille kuvattu tehtävät ja tavoitteet. Toimenpiteiden kustannukset ja hyödyt pyritään myös selvittämään.

Luotettavien kustannus-hyötyarvioiden tekeminen on paikkatietojen osalta haastavaa, jollei mahdotonta. Esimerkiksi avoimen tiedon käytöstä ei voi saada kattavaa tietoa, ei myöskään tunnetun käytön euromääräisistä tai aineettomista hyödyistä.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden ja henkilötietojen suojan painottaminen on johtanut ajatukseen, että jokaisen projektin kohdalla mietitään, onko sen osalta tehtävä turvallisuusarvio. Niiden toteuttamisen valmistelut on jo käynnistetty yhteistyössä turvallisuusviranomaisten kanssa. Tällä hetkellä turvallisuusarviotyö on käynnissä Paikkatietoalustahankkeen Kansallinen maastotietokanta -osahankkeesta ministerien Leppä ja Niinistö sopimuksen mukaisesti. Paikkatietoalustahanke on selonteon rinnakkaishanke ja tuossa arviossa käydään valmiiksi läpi myös selonteossa arvioitaviksi tulevia tietoja.

Toimenpideohjelmahanke pääsee alkamaan toden teolla ensi hallituskaudella, mikäli sen toteuttamiseen on silloin resursseja.